

Rafel de la Torre, a la rodalia; i en les meves de 1957 a Tremp etc. (xviii, 100ss.).

MENCIONS ANT. 961: donació a Tavèrnoles d'unes terres «afr. I *Buxiles* ['Bóixols'] --- III in castro *Taravaldo* ['Vall de Rialb'], IV --- in via qui discurrit a *Lordano*» (*Cart. Tavèrnoles*, 43, 26); 971: *Lordano* (*MarcaH.*, col. 902); 993: en el testament del Comte Borrell de Bna. (*MarcaH.* 946.50ss.); S. x: *Lordà* enel Capbreu vulgar de l'Acte C.SdUrg. (no figura en aquesta, però llegit a l'Arx.de SdUrg., f° 12 (xxxviii, 19.16).

1032: *Lordano* (Rocafort, *GGC*, doc. crec p.p. P. Villanueva); 1045: *Lordano* (*Cart.Sant Cugat* II, 249); 1079: castrum *Lordan* cap al qual puja l'afr. N. de Biscarri (*GGC*, 786, n. 287 = *Li.Fe.Ma.* I, 70, lam. xvi i fe d'err. en el volum II); 1097: in castro *Abella*, --- afr. mer.in te.castru *Lordani* --- occid. Conches --- (Arx. de Sols.); 1090: (*BABL* II, 39); 1097: «castru *Lordani*» (Arx. Sols.); 1162: *Lordano* (Kehr, *Papsturk.*, p. 377); 1190: Guillemus de *Lordano*, relatiu a Arfa (A.Urg.) (Font Rius, *C.d.p.*, § 186); 1190: *Lordà* junt amb *Abella* (*Cart. Tavèrnoles* p. 188.13); 1198: «in honore de *Lordà* et de Me(n)gà ---» (*Cart. Poblet*, p. 97); 1257-69: *Lordà* (doc. de la Cca. de Tremp, PPujol, *DocVgUrg.*, 15.2); 1314: Domingo *Lordà*, en escr. relativa a *Adar*, del Segrià (Font Rius § 370; 1359: *Lordà* (*CoDoACA.* XIII, 73).

La situació de Llordà, en alt grau muntanyosa i rocallosa, coincideix notablement amb la del (1).

3) **LORDAT**, lloc quasi català, car és un mun. l'Alt Arieja, de 176 hab. a 18 o 20 k. del límit amb Andorra i Cerdanya (i els seus senyors feren freqüent paper en el nostre període nacional); a mig camí d'Ax-les Termes a Les Cabanes; la fotografia (que en tinc, a la vista) me'l mostra situat en una collada entre un cim pirinenc i les imponents ruïnes del castell (S. XIII, i amb esgl. del S. XII).

MENCIONS ANT. 1096: Arnall Willelm de *Lordad*, en doc. d'Organyà (*BABL* VIII, 543); 1204: «S. Guillemi de *Lordad*» en un doc. de A. de Castellbò (*Cart. de Poblet* p. 210); 3r. quart S. XIV: un *Lordato* citat junt amb un *Vilaregut* a propòsit de llur paper en la *Cròn.* de Pere el Cerimoniós (ed. Pagès); 1274: «Bernardus de *Lordato* --- de *Lordab*», i altres personatges del mateix cognom en els *Costums del Fossat* (prop de Pàmies), ed. Pasquier (*Litbl. f.rom.Phil.*, 86).

3bis) També a l'Arieja hi hagué un altre castell o bastida, uns 60 k. al N. del (3), que ha donat nom al poble *Labastide-de-Lordat*, en el c^o de Saverdun. En aquest (3) i (3bis) és, doncs, també notable la qualitat de castell roquer, situat entre grans i penyaloses muntanyes, tal com els (1) i (2). La colpadora analogia topogràfica, junt amb la identitat de l'arrel **LORD-** (proveïda de les terminacions -E/-AN/

-AT, tan corrents en els NLL pre-romans, indueixen clarament a assignar-los un origen pre-romà. Comú probablement, o almenys íntimament lligat.

Car amb aquesta arrel, hi ha encara d'altres conspicus NLL pre-romans.

4) **LOURDE**, oc. ant. *Lorda*, (fr. *Lourdes*, *HPyr.* amb -s abusiva, grafia recent) ja molt doc. en temps dels trobadors, oblidant la recent reputació factícia. En el Nordoest de Bigorra. Fou ja una vila ben important d'antic i cèlebre ara universalment pel seu santuari de la Verge. En els boscos i vergers del qual tots recordem penyalosos salts d'aigua. Sobre el seu nom dono indicacions històriques i etim. en *Btr.z. Nfg.*, 1973, p. 219 n. 72.

5) Dos homònims totals del nostre (1), es trobaven a uns 25 k. dret a l'Est de Lourde: un -ostau de *Lord* a Castel-loboo; i un altre -ostau de *Lord* a Cheüst, citats tots dos l'any 1406, en el *Livre Vert* de Benac, p.p. G. de Balencie, pp. 43 i 307 (recordem que en aquesta zona *ostau* reemplaça 'casa' i ll. *domus*): crec que eren noms de castelletes dependents dels Vescomtes de Bigorra, que formaren aquest cartulari. En aquest entorn de Bagneres de Bigorra, tot ell rocós i aturonat.

Entre tots aquests noms hi ha en comú no sols la concordança del ben caracteritzat radical *Lord-*, i del paratge muntanyenc i penyalós, sinó també la coherència de les dades i locacions romàniques amb una àrea plena de noms de la família ibero-basco-aquitànica.

Tot això ens remet cap a la fecunda família del basc **LURR** 'terra, terrall': de la qual deriven, amb sufix basc -TE, el basc mod. *lurte* 'esllavissada de terres', i 'allau terrera'. Amb el plural del qual coincideix molt bé l'andorrà *Llorts* (1162), *E.T.C.* II, 36, 19, i 85. En el lèxic euskèric apareix aquesta arrel amb doble vocalisme, *lurr* i *lorr*: *lorra* «el acarreo»; amb derivats *lortu* «acarrear», i *lorrin* «trozo de tierra puesto al descubierto», «porción de tierra para el cubil de la liebre», amb verb *lorrindu* «revolcarse» (cf. *DECH* s.v. *alud*, i *DECat.* v, 204, s.v. *llido*). I d'aquí ve el gascò *eslurrà-se* 'esllavissar-se (terres)'.
 Tenim, doncs, base euskèrica de sobres, per postular que amb aquesta arrel es formés un derivat *LÚRRI-TE o *LÓRRRI, vivent en el nostre llatí vulgar pirinenc; que s'hi concretaria en el sentit de 'terrall petrificat', 'rocalla', 'penya'. D'aquí sortirien el nostre *Lord* (<*Lorde*) (1), i els gascons *Lourde* i *Lord* (4) i (5), amb síncope tardana de la posttònica i sonorització; i d'altra banda el bc. *lurte*, i potser l'andorrà *Llorts* amb síncope més antiga; d'aquell pogueren ser derivats *Llordà* (2) i els dos *Lordat*, mitjançant els sufixos -ANU i -ATE tan descabellats en la toponímia pre-romana i